

in skupinami, ki se sicer štejejo k imenu istega naroda. Nasprotno so bila narodna vprašanja zmerom življenjsko povezana z določenimi človeškimi in družbenimi silami. Tako tudi danes, ko spet samo del narodne skupnosti tako pri nas kot drugod povzema to, kar je bilo ustvarjeno vrednega in naprednega, kar nas je kot narode izoblikovalo in pripeljalo v današnji čas. In mislim, da je tu nekje vzrok za medlo in slabotno narodno zavest, ki se danes presoja pač po tistih slojih, ki so vidni nosilec in predstavniki našega življenja, ne presegajoč razmerij vaške politike, kot je bilo že ugotovljeno. Vprašanje pa je v tem, kdaj bodo mogli stopiti na to mesto drugi sloji, močnejši in bolj zdravi, vključeni neposredno v vodilne evropske tokove, zato tudi bolj trdni na domačih tleh in zmožni prave narodne zavesti ter političnega razumevanja in dejavnosti. Toda mar ni za to treba nekaj več kot „slovenskega politika, ki bi hotel in mogel sam iz sebe, s svojo osebno močjo, s slovensko narodno intuicijo razživetiti slovenski narod, usmeriti ga proti velikemu narodnopolitičnemu cilju in ga združiti v živem narodnem gibanju“?

Danes je obstoj narodov in rešitev vseh njihovih problemov v najožji neločljivi zvezi s splošno družbeno problematiko, ki se more v bistvu izraziti s stremljenjem po osvoboditvi vsega in vseh, ki so utesnjeni, preganjani in usužnjeni. Ločitev narodnih vprašanj od ostalih je privedla, kot nam kažejo primeri okrog nas, do tega, da je „narodna vizija“ v uresničenih oblikah bolj kot kaj drugega doslej uklenila ljudi — in z nekaj strani preži tudi na nas ter ogroža slovenstvo, da se spet vprašujemo, kako in kam.

Vsekakor je naše vprašanje prešlo v novo stopnjo in nove okoliščine zahtevajo poglobljenih pogledov ter nedvoumne jasnosti. Hvaležni moramo biti Edvardu Kocbeku, da je pomenek začel in pribil nekaj temeljnih dejstev. *A. Kos.*

Kronika

Knjižica, ki se tiče nas

Konec lanskega leta je izšla majhna knjižica, ki je takoj zbudila videz propagandnega dela. Čeprav se je avtor predstavil s polnim imenom, si večina ni bila na jasnem glede njega. Vsebina knjižice, naslovi posameznih člankov in pa še bolj posamezne trditve so take, da popolnoma zanikujejo najmanjše piščevo poznavanje stvari. Še bolj — njegove tvegane trditve, s katerimi postavlja na glavo vse, kar je bilo do sedaj doganega o vprašanih, ki jih obdelava; te jemljejo knjižici tudi z znanstvene, ne tako s propagandne strani vsako vrednost in pomen. Časi, v katerih živimo, so težki, zlasti za nas Slovence. Mnogo udarcev smo že prestali po vojni. Zato moramo biti previdni glede vsega, kar se še pripravlja. Če že odrekamo knjižici vsak znanstven pomen, ji moramo zato z druge strani posvetiti pažnjo, bolj kot kateri koli propagandni akciji, ki navadno kmalu spuhiti. To, kar je, bo ostalo zapisano še dolgo potem, ko bo stvar izgubila svoj pomen.

Knjižica, o kateri je treba spregovoriti, obsega nekaj nad 60 strani. Napisal jo je neki Francesco M. Cianciulli, doktor ekonomsko-pomorskih ved, iz Sambiasa pri Catanzaru v Južni Italiji. Mogoče mu ravno radi tega, ker gleda na vse, kar se pri nas in v Evropi dogaja, iz nekake evropske periferije, ne smemo zameriti naslova knjižice in ostalega, kar je v njej napisal. Knjižica nosi naslov „Carniola Italiana“ (Italijanska Kranjska) po glavnem članku, ki ga vsebuje poleg štirih drugih. S tem je označil vso Slovenijo, kolikor je ni pod Italijo. V nadaljnjem pridržimo njegov izraz.

Že prvi članek te knjižice ima čuden naslov: Del tega naslova je takle: „S. S. = P. P.“. V tem članku govori pisec o tem, kako se Francozi radi hvalijo pred Italijani, češ

da jim ti dolgujejo za svoje zedinjenje dva „S“, to je Solferino in Sedan. Na tako govorico, pravi pisec, mora vsak Italijan takoj odgovoriti s tem, da dolgujejo Francozi Italijanom dva „P“, to je Plombières in Piavo. Drugi članek je posvečen Hitlerju in Mussoliniju, kot „velikima tvorcema bratstva med italijanskim in nemškim narodom“ in ima naslov „Il Brennero“ — Brenner. Napisan je bil februarja 1939 in se že danes nekoliko čudno bere. Bistvo vsega članka pa je ugotovitev, da se danes imperializem lahko uganja le še v kolonijah, nad polbarbarskimi in neorganiziranimi narodi, „kar naj dokazuje Posarje“ (la Saar insegni). Pisec ni razložil, kaj je hotel reči s slednjim.

Važnejši pa so naslednji trije članki, od katerih ima prvi in najdaljši naslov, kot je bilo v začetku povedano. Posvetilo, ki ga ima ta članek, je zelo značilno in se glasi v prevodu: „Ko sem pisal, sem poslušal glas svojega srca in sem imel oči uprte na zemljepisno karto Evrope. Imam zaupanje. In posvečam „Carniolo Italiano“ svoji hčerki, zlatolasemu rožnatemu otroku, kateremu je ime: „Lubiana““. V članku razpravlja pisec na svojevrsten način o vprašanju, ki mu je dal sam prevelik in popolnoma nov zunanji obseg. Govori namreč o politično-gospodarskem ozemlju Benečije kot celoti. V ta obseg pa včenja teritorialno vse tri Benečije in Kranjsko, to je vso Slovenijo. S tem je pisec postavil na glavo vse dosedanje ugotovitve in dejstva, ki izvirajo zlasti iz geopolitične lege tega ozemlja in iz dosedanjega gospodarskega, kulturnega in političnega razvoja in stanja. Trdi, da za gospodarsko življenje Trsta ni treba drugega okvira, kot je ta, ki ga je zgoraj začrtal, ker bivša Avstrija, ki jo sedaj seveda jemlje kot celoto z Nemčijo, ne rabi drugih pristanišč in izhodov. Zadostujejo ji tisti, ki jih že ima na severu, in pa rečne poti na vzhod. Toda ne le gospodarsko, ampak tudi sicer je postavil vse na glavo. Drugače bi namreč ne mogel priti do takih zaključkov, kot je prišel. Najprej je namreč zapisal trditev, da tvorijo Slovenci narodno manjšino na mejah velike mase italijanskega naroda, nato pa je trdil naslednje: „Gli sloveni della Carniola sono italiani al pari dei piemontesi, dei sardi e dei siciliani, con una caratteristica (notevole soltanto la lingua) che li fa apparire jugoslavi, data la comune origine.“ — Smiselno bi se to glaslo v slovenščini: Slovenci iz Kranjske so Italijani prav tako kot Piemontezi, Sardinci in Sicilci, z eno edino značilnostjo (pri čemer pride v poštev samo jezik), spričo katere so na videz Jugoslovani, daši je poreklo skupno (str. 41). Govoriti o tem obširneje bi bilo odveč. Vsaj za nas. Ostali svet pa bi morda verjel Cianciulliju. In v tem je nevarnost takih propagandnih pisarij. S tem v zvezi trdi nadalje, da sta Trst in Ljubljana dve italijanski mesti, ki si stojita drugo proti drugemu kot Genova in Monferato. Zgodovinsko popolnoma nedognana pa je ena nadaljnjih trditev, da je bila Kranjska po dolgih stoletjih skupnega življenja z Benetkami l. 1918. odtrgana od njih. Radi tega, da je Trst danes v položaju, v kakršnem bi bila Genova brez Lombardije in Monferata. V članku „Narodna psihologija“, ki sledi, govori celo o anemiji Trsta in tržaškega zaliva zaradi sedanjega položaja. Rešitev pa je, po njegovem mnenju, v tem, da se ustvari enotna Benečija, kot je zgoraj predlagal. To bi bilo tudi potrebno za prospeh in mir Italijanov in Germanov. Ta Benečija bi morala biti zaradi tega vsa pod Italijo.

V svojem zadnjem članku „Politično-nacionalna geometrija“ se je pisec, da bi laže dokazoval svoje trditve, poslužil celo geometrije. Vendar pa je s tem dosegel ravno nasprotno, ker je zaradi nje izgubilo vse pisanje zadnjo trohico resnosti. Čez vse slovensko ozemlje je namreč narisal trikotnik. Na podlagi tega in dolžine stranic ter zlasti z ozirom na to, ker Ljubljana kot središče ne leži sredi tega trikotnika in ni v njem ravnotežja, dokazuje enotnost Benečije, kot si jo je on zamislil. Zanimivo bi bilo videti, kakšen lik bi narisal čez Albanijo in Abesinijo. Na ta način bi se dalo marsikaj dokazovati. Toda narava ni ustvarjena na podlagi likov. Zato je treba imeti že nekaj fantazije.

Ob pisanju je pisec vsekakor prezrl nekaj dejstev, ki jih ne bi smel. Zato bi mu bilo treba predvsem poudariti, da tvori slovensko ozemlje popolnoma jasno celoto. Tudi

Slovenci predstavljajo popolnoma izdelan narod, z lastno kulturo. Njegove narodnostne meje so zelo jasne. Morda najbolj jasna pa je slovenska narodnostna meja proti zahodu. V tem pogledu bi delal z narodnostnega vidika težave le Trst. Vse to slovensko ozemlje stremi k popolnoma logični nacionalni, kulturni, politični in gospodarski združitvi, ki je doslej v zgodovini ni moglo doseči. Gospodarsko spada to ozemlje s Trstom vred v gospodarski blok s Srednjo Evropo in Podunavjem ter deloma Balkanom. Trst tudi edino v tem okviru lahko uspeva. S temi dejstvi in pa s spoznavanjem slovenske narodne individualnosti, njegove zgodovine, kulture in gospodarske pomembnosti, bi se bil pisec lahko seznanil. Tako ne bi mogel pisati o stvari v popolnoma potvorjeni obliki. S tem dela krivico vsem, ki jih krivo podučil, in nam, ker ne računa na nas in naše življenjske potrebe in zahteve. Izključujemo seveda namene, ki jih je s svojim delom imel.

— š k —

Zapoznelo svobodoljubje

Gospod V. S., ki ga predstavlja uredništvo kot uglednega in preizkušenega javnega delavca s severa (menda je to Vekoslav Spindler iz Maribora), je priobčil v „Jutru“ članek pod naslovom „Samoprevara“. Varajo se namreč nekateri mladi ljudje, ki stopajo v naše politično življenje in si iščejo svoje organizacijske oblike izven tako imenovanega nacionalnega tabora. Po mnenju V. S. sta varljivi predvsem dve predpostavki novih političnih gibanj, namreč sodbi, da so stari slovenski politiki poznali na eni strani samo boj med liberalizmom in klerikalizmom, na drugi strani pa samo borbo za oblast. Kajti oblast je nujna vsaki resni politični skupini, ki hoče izvesti svoj program in brez nje tudi nove politične skupine ne bi mogle izhajati. Obširneje se bavi S. V. s prvo predpostavko nesmotrnega in škodljivega boja med liberalizmom in klerikalizmom, kot sodijo mlajši ljudje. V. S. skuša prepričati, da tudi njegova generacija, ki se je začela udeleževati v nacionalnem taboru v začetku stoletja, ni imela namena boriti se s klerikalizmom, tod napadi s te strani so jo izzvali v boj z njim. Ne da bi se teh napadov ustrašila, je tedanja generacija pogumno sprejela ta svetovnonazorski boj ter ga povezala z nacionalnim in ta dva vidika sta uravnavala vse njeno gospodarsko, socialno in kulturno delo. V. S. misli, da se zelo varajo tisti mladi politični delavci, ki mislijo, da so se naše razmere do danes bistveno izpremenile in da bodo oni lahko izhajali brez boja proti klerikalizmu. Sklep in nasvet mladim ljudem: Opustite samostojno politično delo, saj ne boste uspeli, ker ne gledate stvarno na naše razmere. Pristopite rajši v nacionalni tabor, le-tega pomladite in okrepite. Čez leta boste imeli tudi vi proti sebi mladino, ki bo dotlej zrastle in ki vam bo prav tako očitala storjene grehe. Danes mislite, da imate vi prav, pa se motite. Prav imamo mi.

Ne vem, če V. S. predvideva, da bo mladi rod čez 20 ali 30 let, presojujoč današnji boj, dal prav generaciji V. S. Vsekakor pa je potrebno, da smo si že danes na jasnem o naši politiki in posameznih političnih skupinah. Nekateri prizadeti so že odgovorili V. S., vmes je poseglo tudi uredništvo „Jutra“ in slednjič je še V. S. skušal izpopolniti svoj prvi članek. Tako je prišlo do dosti primitivne polemike, v kateri se gospodje izgublajo v nekaterih majhnih očitkih in deloma sploh oddaljujejo od bistvenega vprašanja.

Gospodu V. S. kot politiku in javnemu delavcu bi moral čas in položaj, v katerem smo, vsaj dati misliti o vzrokih današnjega stanja. Če si seveda V. S. v čisto strankarskem gledanju in presojanju hoté ali nehoté ne prikriva dejstev, o katerih se je zadnja leta že zelo mnogo pisalo in ki so že do precejšnje mere osvetlila pojav našega liberalizma in klerikalizma. Da, bil je potreben svetovnonazorski in narodni boj, treba je bilo izbojevati stvarno in miselno osvoboditev slovenskega človeka in ga pripraviti ter utrditi za politični boj. Toda vsaka taka miselna ločitev je resnična in uspešna le, če upošteva delujoče družbene sile in se poveže s tistimi, ki ženejo življenje k popolnejšim oblikam in sestavom. Če te skladnosti ni, postane taka ločitev usodna, ker je čisto papirnata.